

monstretur, sed constituant veluti diversas lineas, aut series conclusionum.»

«Dicimus ergo non solum eas, quæ sub una serie quasi continuato discursu inferuntur, sed etiam eas, quæ non habent inter se hunc ordinem, si in eadem essentia ejusdem subjecti radiceantur, et ad illud exacte cognoscendum ordinentur, unam scientiam constituere, quæ dicitur habere unitatem per attributionem seu habitudinem ad idem subjectum. Ut v. g. quamvis in Physica (i. e. in Philosophia naturali) aliæ demonstrationes fiunt de materia et aliæ de forma et aliæ de motus quantitate etc., quarum multæ non habent inter se subordinationem; una tamen ex illis conficitur scientia, quia illa tendunt ad exactam cognitionem entis naturalis. Nam sicut partes vel proprietates non sunt propter se, sed propter totum, ita demonstrationes omnes, quæ circa partes et proprietates, quatenus tales sunt, versantur, tendunt ad scientiam perfectam ipsius compositi seu subjecti constituendam, et ita communiter dici solet scientia habere unitatem ex objecto juxta doctrinam Aristotelis 2.º de *Anima* text. 33» (1). Et hoc pacto scientia totalis est una unitate ordinis, sicut una dicitur familia, regnum, exercitus per ordinem ad unum patremfamilias, regem, ducem (2).

Aut si mavis, unitas illa habitus totalis desumi potest ex diverso gradu abstractionis a materia, quam partiales habitus contemplantur in suo objecto, secundum ea, quæ superius de unitate scientiæ generatim scripta sunt.

Nec vero inde colligas collectionem plurium habituum partialium, ex quibus coalescit et integratur secundum nostram sententiam totalis scientia, non posse in recto et philosophico sensu dici unum habitum, «quia quæ sunt plura in uno genere vel sub una ratione, sub alia sunt unum, vel componunt unum. Quod in genere etiam qualitatis verum esse patet in habitibus aut dispositionibus corporis; nam sanitas vel pulchritudo una qualitas censetur in communi modo loquendi et philosophandi, et tamen non sunt simpliciter qualitates, sed ex proportione plurium resultantes. Ergo

(1) Suar., loc. cit. n. 63.

(2) Cfr. Lossada, loc. cit. cap. 6, n. 6.

idem intelligi potest in qualitatibus animæ, præsertim in habitibus scientiarum, in quibus nec tanta unitas reperiri potest respectu plurium conclusionum vel principiorum, quanta est in simplici qualitate. Nec potest ei denegari omnis unitas propter connexionem vel convenientiam rerum, quæ in una scientia tractantur» (1), ut jam remanet declaratum.

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

294. **Obj. 1.º** Ubi est una scientia, ibi est unus habitus: at ubi est unus habitus, ibi est una qualitas. Atqui in nostra sententia totalis scientia non est unus habitus.

Resp. hæc parum urgere, habent enim manifestam instantiam in pulchritudine et sanitate, quæ non sunt qualitates simplices.

«Dicendum est ergo omnia esse vera, proportionaliter loquendo, de unitate ejusdem modi. In communi tamen modo loquendi simpliciter id admittit sub nomine virtutis aut scientiæ, potius quam habitus, propter æquivocationem tollendam. Sicut etiam loquendo morali modo, dicuntur unus actus exterior et interior, non tamen dicuntur una res. Immo una virtus liberalitatis dicitur conflare ex habitu voluntatis et appetitus sensitivi, vel una virtus fidei ex intellectu et habitu piæ affectionis voluntatis. Et tamen sub nomine habitus simpliciter non dicitur unum esse in utraque potentia. Itaque nomen specificum sæpe magis admittit et significat illam compositionem quam genericum» (2).

Objicies 2.º Habitibus partiales multi constitui non possunt sive numero dumtaxat, sive specie distincti. Ergo unus tantum simplex habitus admittendus est.

Antecedens patet quoad primum, quia non dantur plura accidentia solo numero distincta in eodem subjecto.

Quoad alterum vero probatur: 1.º quia partiales habitus specie diversi non possunt coire in unam speciem totalis scientiæ; 2.º quia tunc singuli habitus hujusmodi suum haberent specificativum; quare non erit specificativum unum, nec una formalis ratio *sub qua* pro tota scientia.

(1) Suar., loc. cit. n. 55.

(2) Suar., loc. cit. n. 57.

Resp. 1.º argumentum hoc solvendum quoque esse ab adversariis, nam etiam ipsi admittunt præter habitus demonstrativos scientiæ, habitum principiorum et habitum opinativum pro conclusionibus probabilibus, qui certe specie distinguuntur. Et nihilominus isti habitus unam speciem scientiæ constituunt, etiam fatentibus ipsis.

Resp. 2.º *Conc.* antec. quoad primam partem. *Distinguo* quoad secundam. Nequeunt admitti plures partiales habitus, specie completa distincti, *conc.*, incompleta, *neg.*

Ad primam probationem hujus alterius membri, respond. *negando*, nam una recte dici potest adhuc scientia etiam plures partiales habitus complexa, per ordinem nempe ad objectum formale supremum, modo jam explicato.

Ad 2.^{am} probationem pariter *neg.* Nam sicut habitibus partialibus adest suum parziale specificativum, ita totali totale. Cum enim scientia totalis sit collectio partialium omnium habituum versantium circa unum objectum, vel respicientium unum quemdam gradum abstractionis a materia, specificativum quoque ejus erit ratio complectens objecta omnia specificantia singulos habitus (1).

Plures contra hanc solutionem instantias vide bene solutas apud Lossada (2).

Objic. 3.º Ad actus tendentes sub unico motivo formali sufficit unicus habitus. Sed omnes actus scientiarum totalium tendunt sub unico formali motivo. Ergo... (3)

Resp. *dist.* Major. Ad actus tendentes sub unico motivo formali specifico, *conc.*, generico, *neg.*

Et *contradist.* Minori, *neg.* conseq.

Objic. 4.º «Actus scientiæ totalis sic inter se nectuntur, ut alius alium contineat; nam primus ex objecti essentia demonstrat primam passionem, ex qua secundus demonstrat secundam, ex qua tertius tertiam, et sic de aliis. Sed actus hac ratione connexi ad eundem pertinent habitum. Ergo» (4).

Resp. *neg.* Major. Nam sunt plures actus in scientiis, qui non continentur in aliis, nisi forte velis contineri pure po-

(1) Cfr. Lossada, loc. cit., c. 6, n. 3, 8.

(2) Loc. cit., n. 8, seqq.

(3) Cfr. Joann. a S. Thom. in probation. 2, a priori.

(4) Apud Lossada, loc. cit., cap. 6, n. 28.

tentialiter aut permissive. Exemplum habes in iis, quæ superius innuimus de Philosophia naturali, et in qualibet alia scientia. Quis enim dicat ea, quæ respiciunt plantas aut animalia, contineri jam actu in veritatibus spectantibus ad tractatum de corporibus generatim? Sicut enim de animali ut sic aut ejus passionibus nequit demonstrari rationalitas aut risibilitas hominis, quia non actu, sed tantum potentialiter aut permissive continetur in animali, quatenus dari potest aliquod animal rationale; ita etiam nec ex planta ut sic licet demonstrari animal, aut planta ex generali ratione corporis, nisi aliunde accedant principia diversa. Si autem diversa principia adhibeantur ad superiores conclusiones demonstrandas, novi etiam habitus ponendi sunt pro varietate novi formalis motivi.

Cæterum si argumentum adversarii valeret, probaret a fortiori scientiam subalternantem et subalternatam ad eundem habitum pertinere (1).

Objic. 5.º Scientia ponitur in prædicamento qualitat. Atqui in prædicamento non ponitur qualitas ex multis qualitatibus composita. Ergo scientia non componitur ex multis partialibus habitibus.

Resp. in primis dici potest poni in prædicamento qualitat. non totalem præcise scientiam, sed partialem, prout proinde importat habitum simplicem.

Deinde permitti potest, quod totalis etiam scientia ponitur in prædicamento, quin obstat compositio ejusdem ex multis, nam, ut superius notavimus cum Eximio Doctore, etiam sanitas et pulchritudo componitur ex multis qualitatibus, et tamen in prædicamento reponitur (2).

ARTICULUS IV.

De scientiarum subalternatione.

295. Nomine subalternationis intelligitur generatim subordinatio vel dependentia unius scientiæ ab alia. Scientia, quæ ab altera pendet, *subalternata*; illa vero a qua pendet

Quid
subalternatio
generalim.

(1) Cfr. Lossada, loc. cit. cap. 6, n. 29.

(2) Cfr. Lossada, ib. n. 32; apud quem vide plura, toto illo capite 6.

Duplex est:
altera
impropria,
altera propria.

Trifariam
considerari
subalternatio
potest.

altera, *subalternans* vocatur. Duplex autem est subalternatio, alia impropria, quæ quamcumque dependentiam et subordinationem importat, altera propria, quæ importat dependentiam unius ab alia scientia in ratione scientiæ ita, ut illa, quæ dependet, scientia non sit, nisi quatenus cum altera, a qua pendet, conjungatur, ab ea videlicet accipiendi principia, quibus probet ac manifestet suas conclusiones.

Trifariam considerari potest subalternatio: α) ratione finis; β) ratione principiorum; γ) ratione subjecti. Et ratione quidem finis illa scientia dicitur alteri subalternari, cujus finis est aliquo modo sub fine illius: quo pacto ars frenofactiva subalternatur equestri, et hæc militari, et hæc politicæ. Ratione principiorum ea dicitur alteri subalternari, cujus principia in illa demonstrantur: sic Medicina subalternatur Philosophiæ naturali, quia prima illius principia sunt conclusiones in hac demonstratæ. Ratione denique subjecti ea subalternatur alteri, cujus subjectum sub illius subjecto continetur, quia nempe illo contractius est. Id vero bifariam fieri potest, docente Angelico (1): primo modo, quando subjectum subalternantis contrahitur per differentiam essentialem seu specificam, vel ut scribit S. Doctor, *quando subjectum unius (subalternatæ) est species subjecti alterius, sicut homo est species animalis, et animal est species corporis naturalis: ideo scientia de animalibus subalternata est scientiæ naturali* (2). Alio modo, quando subjectum subalternantis contrahitur per differentiam accidentariam, ut numerus, subjectum Arithmeticæ, contrahitur per differentiam sonori, et constituit objectum Musices: vel ut exprimit S. Thomas, *quando subjectum inferioris scientiæ non est species subjecti superioris scientiæ, sed se habet ad illud ut materiale ad suum formale: per quem modum Perspectiva se habet ad Geometriam. Geometria enim agit de linea et aliis dimensionibus absolute et formaliter, ad nullam materiam applicando, non enim agit de linea in ligno vel aere; sed Perspectiva agit de linea secundum quod est in aliqua materia, in qua videri possit, unde agit de linea visuali. Linea enim visualis non est species lineæ, sicut*

(1) Opusc. de Natura generis, c. 14.

(2) Ibid.

nec triangulus ligneus est species trianguli: differentia enim non sumitur a materia. Et hæc est ratio, quare non est aliqua specialis scientia de linea recta vel circulari, sicut est de linea visuali, quia rectum et circulare sunt propria differentiæ lineæ, visuale autem non, sed est alterius et extraneæ naturæ; et ideo scientia specialis est de linea visuali, et non de linea recta vel circulari (1).

Ex hisce porro tribus subalternationis generibus, nec primum nec secundum proprie dictam subalternationem præ se fert, sed solum tertium, prout communissime testantur auctores cum S. Thoma (2) et S. Bonaventura (3). Subalternatio enim ratione finis, quæ solet reperiri in scientiis practicis, valde est imperfecta, cum non importet dependentiam unius scientiæ alteri, in ratione scientiæ ac perfectæ cognitionis rei; sed solum præbeat altera alteri scientiæ ministerium aliquod aut imperium. Aliud autem est alteram scientiam alteri subijci, quia hæc actus illius imperare ac regulare debet; et aliud subijci secundum manifestationem veritatis, quia nempe altera dependet ab altera in cognitione sui objecti, quod importat subalternatio, quam tractant Logici. Et ob eandem causam non est propria subordinatio illa, quæ petitur ex principiis, ex eo nempe quod una scientia desumat ex alia quædam principia. Hoc enim solum arguit connexionem mutuam inter scientias, minime vero dependentiam illam majorem, qua una scientia dicatur vere ab alia pendere in ratione scientiæ, nempe secundum evidentiam et manifestationem suarum conclusionum. Restat ergo, ut tertium genus subordinationis constituat subalternationem illam propriam, quam solent Logici speciali disputatione tractare. Non enim aliam intendunt tractare subalternationem præter illam, quæ necessariam atque essentialem dependentiam importat in esse scientiæ.

Quenam
sit propria.

(1) Ibid. Cfr. de Trinit. super Boetium, q. 4, a. 1, ad 5.um Vide præterea de his Fonseca, lib. 4, cap. 1, q. 2; Conimbric. lib. 1.º Poster., c. 10, q. 2, a. 1; Complut., Log., disp. 10, q. 1; Joann. a S. Th., Log., q. 26, a. 2.

(2) Opusc. cit.

(3) Prolog. in lib. Sentent., q. 2, Quod objicitur...

Immo in ipso tertio genere non quilibet modus contractionis subjecti, sed solum secundus, in quo subjectum subalternantis contrahitur per differentiam accidentariam, ad subalternationem veri nominis requiritur, quemadmodum contra paucos (1) tenet communissima sententia (2).

Et ratio est, quia ea scientia est in rigore alteri subordinata, quæ ab illa dependet in esse scientiæ, et proinde nisi ab illa acciperet prima principia, non posset rationem dignitatemque obtinere scientiæ, ut modo exposuimus (3). Atqui talis est dumtaxat scientia illa, cujus objectum contrahit objectum subalternantis accidentaliter, non vero illa, cujus objectum est objectum subalternantis contractum essentialiter, seu per differentiam essentialem et specificam. Nam scientia, cujus objectum addit specificam differentiam supra objectum subalternantis habet in se, unde probet suas conclusiones, atque adeo sine recursum ad aliam potest habere esse ac rationem scientiæ. Siquidem specifica illa differentia, quam superaddit objecto scientiæ subalternantis, est vera radix ac fons passionum, quæ proinde per illam, tamquam per primum principium, demonstrari a priori poterunt. Sic scientia de homine ea, quæ propria sunt hominis, demonstrat ex propriis principis, quin recurrendum sit ad scientiam de animali, vel de viventibus, vel de corpore generatim, quarum objecta per specificam differentiam contrahuntur per objectum scientiæ de homine. Unde subalternatio hujusmodi orta ex contractione objecti per differentiam essentialem reperiri solet in partibus unius ejusdemque scientiæ, ut patet in adducto exemplo, secus ac subalternatio stricta, quæ non viget nisi inter scientias distinctas. Objectum enim contractum per differentiam essentialem exhibet species ejusdem: ad unam autem eandemque scientiam spectat subjectum et species ejus præcipuas tractare.

At vero quando in objecto alicujus scientiæ subalternantis ex conjunctione cum aliqua differentia accidentali et extra-

(1) Apud Suar., disp. *Met.*, 1, sect. 5, n. 46; Complutens., loc. cit., n. 8.

(2) Vide eosdem hosce AA., et Conimbric., ac Fonsec., loc. cit.

(3) Cfr. Suar., ib. n. 47.

nea novæ passiones resultant, ut sic novum objectum scibile efflorescat scientiæ subalternatæ contemplandum, hæc non potest prædictas passiones investigare, nisi suppositis iis, quæ superiores scientiæ disputant, potissimum de tali differentia accidentaria. Sic v. g. Musica est scientia proprie subalternata Arithmeticæ, quia tamquam objectum considerat *numerus sonorum*, objectum nempe Arithmeticæ contractum per differentiam *sonori*, quæ accidentaria est et extranea illi, quandoquidem ejus consideratio spectat ad Physicam seu Philosophiam naturalem: in numero autem sonoro adsunt passiones propriæ, nempe consonantiæ, quæ nec enascuntur ex numero secundum se, nec ex sonis, sed ex applicatione numeri ad sonos, seu ex conjunctione numeri cum sonoro. Cæterum istæ passiones cognosci nequeunt scientificæ sine recursum ad passiones et proprietates numerorum, ac proinde principia sua mutuatur ex Arithmetica. Simili modo Perspectiva, cujus objectum est linea visualis, proprie subalternatur Geometriæ, ad quam spectat consideratio lineæ; et Medicina similiter subalternatur Physicæ, quia contemplatur corpus ut curabile (1).

Unum tamen nota, non quamlibet differentiam accidentariam sufficere ad constituendum objectum scientiæ subalternatæ, secus enim daretur scientia v. g. de linea calida vel dulci, aut de numero nigro etc., sed talem requiri differentiam accidentalem seu extraneam, ex cujus conjunctione cum objecto superioris scientiæ resultet novum genus scibilis (2). Est ergo hæc inter subalternantem et subalternatam scientiam differentia, quod subalternans procedit ex propriis principis, per se notis, subalternata vero procedit ex principis non per se notis, sed in lumine scientiæ subalternantis. Ex iis, quæ hactenus disputata sunt, derivantur.

Conditiones ad perfectam propriamque subalternationem necessariæ. Prima est, ut subjectum subalternatæ scientiæ contineatur sub objecto subalternantis, ita ut hoc de illo prædicari possit in *quid*. Ita numerus, objectum Arithmeticæ,

Conditiones
ad perfectam
subalternationem
requisitæ:
prima,

(1) Cfr. Conimbric., loc. cit., a. 1, *In hæc perfecta subalternatione*; Complut., loc. cit., n. 7.

(2) Vide Suar., disp. *Met.*, 1, sect. 5, n. 49, 50; Complut., aliosque AA., locis cit.

prædicatur de numero sonoro, objecto Musices, et corpus animale, objectum partiale. Physices, ad quam spectat considerare ens mobile, ac proinde etiam corpus vivum et animale, de corpore ut sensibili, quod est objectum Medicinæ.

secunda,

Secunda est conditio, ut subjectum subalternatæ superaddat aliquam differentiam accidentariam et extraneam: talis est v. g. differentia *sonori* vel *sanabilis* in allatis nuper exemplis. Ubi unum probe nota, passionem seu proprietatem non posse esse differentiam aptam ad hoc, ut adjecta subjecto alicujus scientiæ constituat subjectum scientiæ subalternatæ. Quia licet passio sit accidens in sensu metaphysico, nihilominus non est aliquid extraneum a suo subjecto, sed ab eo necessario dimanans: unde etiam tractatur ab eadem scientia quæ subjectum considerat: immo id est proprium cujusvis scientiæ, ut passionem ac proprietates subjecti sui demonstret. **Tertia** conditio est, ut principia omnia, vel saltem pleraque, mutuetur scientia subalternata a superiori scientia, cujus sunt conclusiones a priori demonstratæ vel demonstrabiles (1). Ita Medicinæ prima principia sunt conclusiones Physices: unde manavit illud proloquium: *Ubi desinit Physicus, incipit Medicus*. Quare subalternata scientia non habet propria principia, sed principia ejus sunt conclusiones scientiæ subalternantis.

tertia.

Quorundam
opinatio circa
tertiam
conditionem

Non desunt plures auctores, qui notent hanc tertiam conditionem ita esse per se atque essentialiter requisitam, ut si sola adsit, etiam reliquis deficientibus, sufficiat ad veram subalternationem (2). Alii tamen, non contenti hac sola conditione, cæteras etiam, quas modo declaravimus, requirunt (3).

In hac diversitate loquendi certum planumque est, scientiam ab alia dependentem in omnibus suis principiis eidem subalternari. Etenim propria subordinatio importat dependen-

(1) Vide Cajetan., tract. de *Subalternat. scientiar.*; Rub. *Log.*, lib. 1.º *Post.*, tract. de *Subaltern. scient.*; Lössada, *Log.*, tract. 6, disp. 2, cap. 4, n. 13.

(2) Vide Cardin. Cajet. in 1.^{am} part., quæst. 1, art. 2; Valentia, in 1.^{am} part., disp. 1, quæst. 1, punct. 3, parag. 2; Cosm. de Lerma, *Logic.*, lib. 8, quæst. 13, *Dico igitur* 1.º

(3) Vide v. g. Suar., disp. 1, *Metaph.*, sect. 5, n. 48, seqq.; Tolet. in 1.^{am} part., quæst. 1, art. 2, quæst. 2.^a; Jacobum Granadum, in 1.^{am} part., tract. de *Natur. Theolog.*, disp. 6, n. 6.

tiam unius scientiæ ab alia *in ratione scientiæ*, seu *quoad manifestationem suarum conclusionum*. Atqui si aliqua scientia universaliter, ac per se desumat ab alia principia sua, vere dependet ab illa in ratione scientiæ.

Dubitari tamen potest, utrum aliqua scientia dependeat ab alia in omnibus suis principiis, si objectum illius non addat etiam differentiam accidentalem objecto alterius; nempe dubium esse potest, utrum tertia ex prædictis conditionibus dari possit sine duabus prioribus. Nam certum videtur, in omnibus exemplis propriæ subalternationis in humanis scientiis tres illas omnes condiciones adesse. Adducitur quidem a multis exemplum Theologiæ dogmaticæ, quæ subalternata esse dicitur scientiæ Dei ac Beatorum, quamvis objectum Theologiæ non addat differentiam accidentalem objecto scientiæ Dei ac Beatorum, sed sit unum idemque cum illo. Verum valde controvertitur inter Philosophos ac Theologos, utrum Theologia sit propriæ et strictæ subalternata scientiæ Dei et Beatorum, ut mox dicemus.

Adversus hactenus traditam doctrinam

296. **Objic. 1.º** Si objectum subalternatæ scientiæ addit supra objectum subalternantis differentiam accidentariam et extraneam, non erit unum per se, sed unum per accidens, aggregatum nempe ex objecto superioris scientiæ et differentia accidentalit. Atqui superius præceptum ostensumque fuit, objectum scientiæ debere esse unum per se. Ergo falsa est doctrina tradita, circa condiciones et naturam scientiæ subalternatæ.

Resp. Varie solvunt auctores hoc argumentum apud Rubium (1), Joannem a S. Thoma (2), et Complutenses (3). Optima vero videtur Rubii, Joannis a S. Thoma, Toleti (4) ac Georgii Rhodes (5) responsio, nempe «scientiam subalternatam non habere pro subjecto illud aggregatum, ut est ens per accidens constitutum ex accidentalit differentia et subjecto

(1) *Log.*, lib. 1.º *Post.*, tract. de *Subaltern. scient.*, n. 25-29.

(2) *Log.*, q. 25, art. 2, *Ad secundum*.

(3) *Loc. cit.* q. 2, a n. 17.

(4) *Logic.*, lib. 1.º *Poster.*, cap. 7, quæst. 1, *Ex quo elicere potes.*

(5) *Philos. perip.*, lib. 4, disp. 1, q. 1, sect. 3, *Ad secundam*.

superioris scientiæ, sed respicere unum illorum per se, non tamen absolute, sed ut modificatum et connotatum per alium; v. g. Perspectiva agit de visuali, quatenus modificatur et connotat lineam. Et sic non est inconueniens, quod aliquod subjectum sit scibile per se, et fundet veritates necessarias, licet ad fundandum illas requirat tamquam de connotato et in obliquo aliquid accidentale. Plures enim sunt proprietates vel proportioniones, quæ non conueniunt alicui rei absolute, sed supposito aliquo statu vel conditione, sibi quidem accidentali, sed per se requisita, ut talis proprietas dimanet. Sicut ad lapidem quies non sequitur absolute, sed prout in centro, sic aliquæ proprietates vel proportioniones sequuntur ad visuale vel sonorum, non absolute, sed ad visuale, ut est in linea, et ad sonorum, ut est in numero. Et ita non conueniunt constituto et aggregato per accidens, sed uni per se cum connotatione alterius» (1).

Objic. 2.º Ex præiacta doctrina scientia subalternans et subalternata distinguuntur, et quidem specificè. Atqui nequeunt distingui specificè. Nam scientiæ distinguuntur specie secundum objecta; objectum autem subalternatæ est idem ac subalternantis, accidentaliter dumtaxat variatum.

Resp. *neg.* Minor. Ad probationem *dist.* Minor. In esse rei, *conc.*, in esse objecti scibilis, *neg.* Nam in subjecto subalternantis, accedente tali differentia extranea, resultant novæ rationes ac veritates cognoscendæ ex principiis superioris scientiæ illius (2).

Objic. 3.º Metaphysica probat, ac defendit cæterarum omnium principia. Ergo est subalternans respectu illarum. Atqui tamen objecta aliarum non addunt supra objectum Metaphysicæ, quod est ens in quantum ens, differentiam accidentalem, quandoquidem enti, utpote transcendentis, nihil accidentale superaddi potest. Ergo.

Resp. *dist.* antec., aliqua principia, *trans.*, omnia, *subdist.*, probat ac defendit illa, a priori ostendendo, *neg.*, deducendo ad impossibile, *conc.*

(1) Joann. a S. Thoma, loc. cit. Cfr. Rub. et Complutens.

(2) Cfr. Rub., loc. cit. n. 28 et 29; Joann. a S. Thoma., loc. cit. ad 3.um

Dist. conseq. Et subalternans proprie et in rigore, *neg.*, subalternatione impropria et latiori, *conc.*

Et concessa Minori subsumpta, *neg.* conseq. Omnes namque aliæ scientiæ principales habent sua propria principia, ad quæ demonstrationes suas resolvunt. Licet ergo accipiant quædam alia ex Metaphysica, sicut etiam ipsa Metaphysica mutuatur unum aut alterum ex Logica; non ideo totaliter dependent in ratione scientiæ a Metaphysica, ac proinde proprie ac simpliciter non illi subalternantur, sed solum improprie et secundum quid. (1).

Objic. 4.º Objectum scientiæ subalternatæ duplicem habet partem, quarum altera est objectum scientiæ subalternantis, altera vero est conditio illa differentie accidentariæ addita supra illud. Ergo non erit major ratio, cur uni subalternetur scientia illa potius, quam alteri: ac proinde neutri subalternabitur, vel utrique.

Resp. *neg.* conseq. Nam illi subalternatur, a qua magis dependet; dependet autem magis ab ea, a qua sumit subjectum, siquidem ex eadem etiam derivat fere sua principia (2).

Plura, si velis, apud Complutenses (3), Joannem a S. Thoma (4) et alios require.

297. Nunc autem occurrit illud dubium

§ I.—UTRUM SCIENTIA SUBALTERNATA EXISTENS IN ALIQUO SINE SUBALTERNANTE, RATIONEM HABEAT VERÆ SCIENTIÆ.

Constat experientia posse aliquem, callere scientiam subalternatam sine subalternante, puta Musicam sine Arithmetica, Medicinam sine Philosophia naturali, et quæritur, num in tali homine cognitio scientiæ subalternatæ veri nominis scientia foret, an potius mera opinio. Quæstio proinde non est, utrum scientia subalternata sit in seipsa scientia, sed utrum sit scientia in eo, qui subalternantem ignorat. Nam objective et in se ipsa scientia est; sicut etiam est in

(1) Vide Suar., egregie disputantem de hoc, in disp. 1.^a *Metaph.* sect. 5, n. 51, 52.

(2) Cfr. Rub., loc. cit. n. 30; et Lossada, loc. cit. n. 14.

(3) Loc. citato, q. 2.

(4) Loc. cit., a. 2.

eo, qui tenet subalternantem, ille enim cognoscit eviderter et conclusiones et principia, illasque novit in hæc resolvere. At vero quia principia subalternatæ scientiæ sunt conclusiones demonstratæ a subalternante, qui hanc ignorat, etiãmsi subalternatam cognoscat, nescit revera conclusiones in principia resolvere.

Prima
sententia.

Prima ergo sententia in hanc rem affertur, negans subalternatam esse veri nominis scientiam in eo, qui caret scientia subalternante. Pro qua citantur Soncinas (1), Suarez (2), Vazquez (3), Valentia (4) aliique. Et pro hac allegantur quædam testimonia S. Thomæ (5).

secunda.

Altera est sententia docens scientiam subalternatam, etiãmsi sine subalternante, posse esse veri nominis scientiam, imperfectam tamen. Ita docent Cajetanus (6), Dominicus Soto (7), Complutenses (8) et Joannes a S. Thoma (9), qui dicunt hanc esse communem Thomistarum sententiam et S. Thomæ, cuius plura in hanc rem congerunt loca (10). Et Sanctus quidem Doctor non semel innuit eum, qui subalternatam scientiam habet, etiãmsi subalternantem ignoret, fide tenere conclusiones hujus, quæ sunt prima principia subalternatæ scientiæ (11), quæ proinde hoc modo scientia esse possit, licet imperfecta, utpote quæ prima principia fide accipiat, *sicut Musica credit principia tradita sibi ab Arithmetico*, et ex illis conclusiones sibi proprias demonstrat. Ex qua doctrina colligit etiãmsi Aquinas, sacram Theologiam esse veram scientiam, quia fide accipiendo prima principia reve-

(1) Lib. 2.º *Metaph.*, q. 6.

(2) Disp. 1. *Metaph.*, sect. 5, n. 47.

(3) Vazquez, in 1.^{am} part., q. 1, disp. 4, cap. 5 et 6.

(4) Valentia, in 1. p., disp. 1, q. 1, punct. 3.

(5) *De Verit.*, q. 14, a. 9; 3.^a dist. 33, q. 1, a. 2, solut. 4.

(6) *Tract. de Subaltern. scient.*, c. 13; et in 1. p. q. 1, a. 2.

(7) Lib. 1. *Poster.*, c. 11, q. 5.

(8) *Loc. cit.*, q. 3.

(9) *Log.*, loc. cit., a. 3.

(10) 1. p. q. 1, a. 2; *De Verit.*, q. 14, a. 9, ad 3.^{am}; *Opusc. 70 de Trinit. sup. Boet.* q. 3, a. 2, ad 5.^{am} 6.^{am} et 7.^{am}; Lib. 1. *ad Hannibald.*, dist. 1, q. 1, a. 1.

(11) Vide S. Th., 1. p. q. 1, a. 2, et lib. 1.º *ad Hannib.*, dist. 1, q. 1, a. 1.

lata ex superiori scientia, nempe Dei et Beatorum, procedit ad probandas suas conclusiones (1).

Vereor tamen ne forte sit inter has duas oppositas sententias controversia magis de voce, quam de re. Persuadere enim mihi non possum, auctores negantes scientiam subalternatam in eo, qui non habet subalternantem, veri nominis scientiam esse, in eo fuisse animo, ut negarent eum, qui ignorat subalternantem scientiam, posse assequi cognitionem certam atque evidentem subalternatæ, saltem demonstratione quia et a posteriori. Quæ conjectura, si quidpiam valet, jam utraque sententia in concordiam vocatur. Itaque sit

Conciliantur
sententia.

298. PROPOSITIO. Scientia subalternata in eo, qui caret subalternante, non potest esse scientia perfecta et propter quid; potest tamen esse imperfecta et quia.

Prima pars constat. Quia scientia perfecta et propter quid importat cognitionem certam atque evidentem derivatam ex demonstratione per causam proximam. Atqui cognitio callentis dumtaxat subalternatam, non est hujusmodi. Si quidem causæ ac principia conclusionum subalternatæ continentur in subalternante. Ergo...

Probat
vera doctrina.

Secunda pars non minus est manifesta. Nam qui ignorat subalternantem v. g. Musicus aut Medicus, potest eviderter demonstrare per experientiam et ab effectibus principia, quibus utitur ad demonstrandas conclusiones subalternatæ: quæ principia sunt conclusiones demonstrabiles in superiori scientia. Tunc ergo ille, qui solam tenet subalternatam, scit quidem conclusiones per demonstrationem, non tamen habet perfectam scientiam, quæ fructus est demonstrationis propter quid dumtaxat.

Alio modo etiãmsi declarari potest res ex doctrina Angelici superius indicata. Qui enim ignorat superiorem scientiam, potest certitudine saltem morali credere, et sic supponere absque hæsitatione principia, quæ inde sumenda sunt ad probandas conclusiones scientiæ subalternatæ, Nam quemadmodum alibi innuimus, non repugnat testimonium doctrinale sapientium, si potissimum convenienter communitur in

(1) *Locis cit.* et *de Verit.*, q. 14, a. 9, ad 3.^{am}

aliqua assertione, et spectata etiam indole quarundam scientiarum, quæ majori gaudent evidentia, nec obnoxie sunt opinionum varietati, moralem certitudinem gignere.

Demonstrationes ergo quæ hoc modo suppositis per fidem atque auctoritatem humanam principiis instituantur in scientia subalternata, aliquam habent certitudinem, nec penitus carent evidentia saltem extrinseca et in attestante; nihilominus perfectam scientiam non gignent in eo, qui talia principia sola tenet fide, tum propter imperfectionem moralem certitudinis, tum propter defectum evidentie intrinsece principiorum. Nam qui principia solum tenet ob auctoritatem sapientium, nequit revera dici *scire rationem causasque* conclusionum. Hæc tamen altera explicatio non arridet iis, qui ad rationem scientiæ requirunt evidentiam intrinsecam, et certitudinem metaphysicam vel physicam, nec sunt contenti sola morali (1).

Quæ cum ita sint, apparet, cur scripserit Philosophus (2), ad scientiam subalternantem spectare *scire propter quid*, ad subalternatam vero *quia*. Tunc enim conclusiones sciuntur propter quid, quando reducuntur ad sua principia indemonstrabilia. Jam vero subalternata sistit in principiis suis, quæ sunt conclusiones subalternantis, eaque nescit probare, nisi ad summum ex effectibus per experientiam, cum e converso illa demonstrat scientia subalternans, reducendo ad prima principia indemonstrabilia. Ergo scientia subalternata solum potest a priori conclusiones suas demonstrare, in quantum continuatur cum subalternante, ipsa vero sibi relicta nequit probare suas conclusiones, nisi demonstratione *quia*. Vide plura de his apud Conimbricenses (3), et Rubium (4).

299. Alterum occurrit dubium in hac re:

(1) Cfr. Lossada, loc. cit., n. 16, in fine nempe Logice; Conimbricens., lib. 1. *Posterior.*, cap. 10, quest. 2, art. 2; Rub., loc. cit., n. 34; Valent in 1.um part., disp. 1, q. 1, punct. 3, paragr. 2, *Atque hanc sententiam*; Arrubal in 1.um part. disp. 4, cap. 6, n. 25, 26.

(2) Lib. 1.º *Posterior.*, cap. 10.

(3) Loc. cit. art. 3.

(4) Loc. cit. n. 34.

§ II.—UTRUM THEOLOGIA NOSTRA SCHOLASTICA, QUÆ EX PRINCIPIIS FIDE DIVINA COGNITIS CONCLUSIONES DEMONSTRAT, DEUM DIVINAQUE OPERA RESPICIENTES, SIT SCIENTIA SUBALTERNATA SCIENTIÆ DEI ET BEATORUM.

Qua in re docet Cajetanus (1), Theologiam hanc nostram, quam in hac vita acquirimus, bifariam considerari posse: primo modo prout est hic in nobis, qui non habemus evidentiam principiorum Theologiæ, quæ sunt veritates revelatæ; secundo modo secundum se, nempe quatenus habere potest alium statum in altera vita; existimat enim hunc eundem habitum Theologiæ mansurum esse in Beatiss. Et primo modo spectatam sentit Theologiam nostram non esse proprie et univoce subalternatam, siquidem, ut sic, non est evidens etiam dependenter ab ulla alia scientia, sicut sunt scientiæ subalternatæ; at vero secundo modo consideratam, esse proprie subalternatam scientiæ Dei ac Beatorum. Et eadem est mens Dominici Banez quoad rem ipsam (2), itemque Joannis a S. Thoma (3), et aliorum.

Contrarium docent inter alios Franciscus Sylvius (4), et Gregorius de Valentia (5). Qui concedunt Theologiam esse subalternatam improprie et secundum quamdam similitudinem, negant tamen proprie atque in rigore. Et ratio est, quia ad rationem strictæ subalternationis requiritur diversitas objectorum scientiæ subalternantis et subalternatæ, quæ diversitas in eo consistit, quod objectum subalternatæ addat differentiam accidentalem objecto subalternantis. Atqui objectum Theologiæ nostræ et scientiæ divinæ ac Beatorum unum idemque est. Ergo...

Hoc tamen argumentum præoccupat Cajetanus dicens essentialiter subalternationis sitam esse in dependentia subalternatæ scientiæ a subalternante quoad evidentiam conclusionum, ita ut principia, unde subalternata argumentatur, non

(1) In 1. p. q. 1, a. 2.

(2) In 1. p. q. 1, a. 2, apud Valentia, in 1.um part. dist. 1, q. 1, punct. 3, paragr. 2.

(3) *Log.*, q. 26, a. 2, *Ad primum*.

(4) In 1.um part. q. 1, art. 2, quest. 1.

(5) In 1.um part. disp. 1, quest. 1, punct. 3, paragr. 2.

Cajetani
doctrina,

et aliorum.

Contraria
sententia,

quomodo pro-
betur.

Præoccupatur
hæc probatio: